

mig, at det er et nok saa frugtbringende Arbejde, Noget, det er nok saa meget værd, at anvende Tiden paa, som det at undersøge, hvorvidt Husene ere Fæstetvang undergivne eller ikke. trods det, at jeg, som sagt, erkjender, at ogsaa denne Side af Sagen efter min Formening godt kan trænge til Undersøgelse og maaffe ingenlunde er saa klar, som det ærede 12te kongevalgte Medlem mente. Det ærede 12te kongevalgte Medlem mente tillige, at der var meget saa Huse, der overhovedet var Forpligtelse til at opretholde. Ja, hvor mange eller hvor saa det er, det skal jeg ikke komme ind paa; men man maa jo indrømme, at efter Loven af 25de Marts 1791 er det nok saa, at af alle Fæstegaarde, der ikke kunne blive udfæstede, skal der anlægges to Huse i Stedet for og ikke alene det, men ogsaa de Huse, der ingen Jord have, skulle tildeles Jord. Endelig vil man erindre, at i Loven af 8de Juli 1787 bestemmes det saaledes udtrykkelig, at forsaavidt der udfiktes, skulle de paagjældende Herremænd eller Proprietærer, som de nok kaldes i Loven, sørge for, at de Huse, der ingen Jord have, faae Jord, hver tre Tdr. Land, og selv om Udfikstningen maatte være foretaget, og der er blevet Huse tilbage, der ingen Jord have, saa skal det ikke være til Hinder for, at der tages Jord fra Gaardene, men det siges udtrykkelig, at Gaardene ikke maa svækkes og ikke gjøres for smaa, saa at de ikke kunne ernære en Familie, og der maa ikke lægges Mere end ca. tre Tdr. af saakaldt middelgod Jord til hvert Hus, saa det kan dog muligvis være, at der ad den Vej maaffe blev flere Huse, som der var Forpligtelse til at opretholde ifølge den ældre Lovgivning, end det ærede 12te kongevalgte Medlem var tilbøielig til at tro. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa det. Vi have jo nylig her i Landet fejret Stavnbaandsfesten og bleve der mindede om, hvorledes Bøndebefolkningen den Gang for Hundrede Aar siden blev frigjort, og hvorledes dens retlige Stilling blev sikret; men naar man ser tilbage til Landbolovgivningen paa den Tid, saa bleve vi ved samme Leilighed tillige mindede om, at det var de samme Mænd, som havde til Formaal at frigjøre Bøndebefolkningen, at frigjøre den i personlig Henseende og sikre dens retlige Stilling, der mente, at man med det Samme maatte tage Husmændene og deres Hartkorn med, i den Forstand, at de ogsaa skulde hjælpes, om ikke paa samme Maade, saa ved, at man i hvert Tilfælde hjalp dem til Jord, og det var da navnlig Neventlows Tanke, at hver Husmand helst skulde have tre Tdr. Land af middelgod Jord. Der

blev ogsaa ved den Fæst udtalt, at netop den gode Tradition fra det forrige Aarhundredes Slutning og dette Aarhundredes Begyndelse har bidraget væsentligt til, at Husmændenes Kaar ere blevne, som de ere at der dog stadig har været Tanter oppe om, at det gjaldt om, at Husene kunde have Jord, og at der derfor netop er bleven saa mange Huse med Jord, som Tilfældet nu er. Den gode Tradition har vel nok bidraget Sit dertil, og har ogsaa bidraget til, at man stadig her vedbliver med at undersøge, hvorledes man kunde forbedre Husmændenes Kaar. Man behøver blot at følge lidt med, hvad der er foretaget i det kongelige Landhusholdningselskab, for at indse, at det har været en af Hovedbestræbelserne der — jeg siger det med Erkjendtlighed — at hjælpe Husmændene opad og fremad. Det glæder mig derfor at høre, at Indenrigsministeren ogsaa var tilbøielig til at medvirke til at undersøge, hvorledes man overhovedet kunde komme denne talrige Klasse af Medborgere til Hjælp.

Jeg tror nu ikke, at Stillingen for Huse med Jord er slet saa gunstig, som den ærede Minister forudsætter. Tallene, at der var 162,000 Huse i 1873, og nu 186,000, ere selvfølgelig ubestridelige, men naar Ministeren mente, at der kun var 35—36,000 uden Jord, er det formelt rigtigt, men reelt ikke saa ganske rigtigt, idet der er 26,565 Huse, som have et saa ubetydeligt Jordtilliggende, at de i Virkeligheden ogsaa kunne siges at være jordløse. Forholdet vil være det, at der er godt og vel 100,000 Husmænd, hvem Jorden er en væsentlig Støtte, og en Del over 50,000, dersom vi tage 1873, som egentlig ere jordløse. Tallet er nu steget fra 1873 fra 162,000 til 185,000. Man maa beklage, at Statistiken er saa langt tilbage, at Sammenbragene i det Mindste ikke have Oplysninger efter 1873, men den ærede Minister har jo nu oplyst, at der nu var 185,000. Jeg tror heller ikke, at der er slet saa saa Leiehusmænd, som det ærede kongevalgte Medlem mente. Den ærede Minister opgav, at at der var 17½ pCt, der var Leiehusmænd, og dette Tal stemmer noget nær med, hvad jeg har udfundet, at der skulde være 32,550 Leiehusmænd, dels med dels uden Jord. Lad os for at tage et rundt Tal sige 30,000, det er noget Mere, end det ærede kongevalgte Medlem mente, men det spiller jo ingen Rolle, i denne Forbindelse i alt Fald, om der er 1,000 mer eller mindre. Hartkornet for samtlige Husmænd bliver noget som ca. 39,000 Tønder, eller for at tage et rundt Tal ca. 40,000 eller mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{10}$ af hele Landets Hartkorn. Man vil se, at det